

Sygn. akt III AUa 938/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 października 2016 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Michał Bober
Sędziowie:	SSA Barbara Mazur (spr.) SSA Lucyna Ramlo
Protokolant:	sekr.sądowy Agnieszka Makowska

po rozpoznaniu w dniu 14 października 2016 r. w Gdańsku

sprawy W. G. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 29 marca 2016 r.,
sygn. akt VI U 388/15

oddala apelację.

SSA Barbara Mazur SSA Michał Bober SSA Lucyna Ramlo

Sygn. akt III AUa 938/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 29 grudnia 2014 r., Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. odmówił W. G. (1) prawa do emerytury w wieku obniżonym, albowiem nie udowodnił on wymaganego okresu 15 lat pracy w warunkach szczególnych

Odwołanie od powyższej decyzji złożył ubezpieczony wnosząc o jej zmianę poprzez przyznanie mu prawa do żądanego świadczenia.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany wniósł o jego oddalenie.

Wyrokiem z dnia 29 marca 2016 r. Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w punkcie 1 zmienia zaskarżoną decyzję i przyznał W. G. (1) prawo do emerytury od dnia 1 grudnia 2014 r. i w punkcie 2 nie stwierdził odpowiedzialności pozwanego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Uzasadniając swoje stanowisko Sąd wskazał, że W. G. (1), urodzony (...), w dniu 9 grudnia 2014 r. złożył wniosek o przyznanie mu prawa do emerytury. Organ rentowy uznał za udokumentowany staż ubezpieczeniowy na dzień 1 stycznia 1999 r. w wymiarze 23 lat, 2 miesiące i 8 dni okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 8 lat, 2 miesiące i 14 dni okresów pracy w warunkach szczególnych i odmówił wnioskodawcy prawa do emerytury, wskazując, iż nie spełnił on kumulatywnie przesłanek warunkujących przyznanie mu prawa do żądanego świadczenia.

Weryfikując ustalenia pozwanego Sąd Okręgowy przeprowadził postępowanie dowodowe, w wyniku którego ustalił, że ubezpieczony w okresie od 1 września 1970 r. do 24 czerwca 1972 r. był uczniem (...) Szkoły Budowlanej dla Pracujących w W.. Od 9 stycznia 1971 r. był zatrudniony w (...) Przedsiębiorstwie (...), zaś od 6 kwietnia 1971 r. w (...) Szkole Budowlanej dla Pracujących (...) Przedsiębiorstwa Budowlanego w W.. Ubezpieczony za pracę świadczoną w ramach praktycznej nauki zawodu otrzymywał wynagrodzenie.

W dniu 24 czerwca 1972 r. wnioskodawca ukończył dwuletnią naukę w (...) Szkole Budowlanej dla Pracujących (...) w W..

Praca ubezpieczonego w (...) dla Pracujących (...) Przedsiębiorstwa Budowlanego w W. polegała na tym, iż wykonywał on powierzone mu w ramach odbywanych praktyk obowiązki - w czwartek i piątek po 8 godzin oraz 6 godzin w sobotę, natomiast w poniedziałek, wtorek i środę uczył się po 8 godzin dziennie. W ramach świadczonej pracy odwołujący pracował na budowach bloków mieszkalnych, budynków przemysłowych, np. hydroforni, uczył się zakładania instalacji wodno-kanalizacyjnych i gazowych, instalacji centralnego ogrzewania oraz kanalizacji na zewnątrz budynków.

Kolejno, w okresie od 17 września 1984 r. do 31 marca 2004 r. ubezpieczony był zatrudniony w Przedsiębiorstwie (...) sp. z o.o. w I. w pełnym wymiarze czasu pracy. Przedmiotowe Przedsiębiorstwo jest następcą prawnym istniejącego od 1 stycznia 1975 r. do 31 grudnia 1991 r. Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa (...) w B. Zakład Nr (...) w I.. W okresie od 17 września 1984 r. do 31 stycznia 1991 r. W. G. (1) we wskazanym wyżej zakładzie pracy świadczył stale i w pełnym wymiarze czasu pracę w warunkach szczególnych na stanowisku zastępcy Kierownika Wydziału Produkcji. Z dniem przyjęcia do pracy, tj. 17 września 1984 r. wnioskodawca został skierowany do Zakładu Nr (...) Wydział Produkcji, przy czym faktycznie pracował w stacji ujęcia wody w T.. Do jego obowiązków należało m.in. sprawowanie nadzoru nad realizacją zadań powierzonych komórce, w tym nadzorowanie remontów planowo-zapobiegawczych urządzeń eksploatacyjnych i studni a także prawidłowe eksploataowanie ujęć wody gruntowej, zapewnienie stałej, rytmicznej pracy stacji wodociągowej oraz przepompowni wodociągowej, zapewnienie prawidłowej eksploatacji studni. Jako zastępca kierownika wydziału produkcji w trakcie pracy w T. przy ujęciu wody, ubezpieczony wykonywał takie same prace jak inni szeregowi pracownicy zatrudnieni na takich stanowiskach jak: monter sieci wodociągowych i operator uzdatniania wody. Zajmował się podłączaniem studni głębinowych do sieci wodociągowej czy renowacją studni. W trakcie wykonywania prac renowacyjnych studni ubezpieczony miał kontakt z kwasami. W celu uzdatnienia złoża wody było ono zalewane kwasami, a czyniono tak żeby kwas rozpuścił otulinę żelaza, którą filtr wchłonał. Pracownicy wykonujący tego typu prace, włącznie z powodem, używali kasków, masek i ubrań ochronnych. Wszyscy pracownicy podlegali służbowo ubezpieczonemu, a wśród nich pracownicy wykonujący pracę na stanowiskach monterów sieci wodociągowych, maszyniści pomp, aparatowi uzdatniania wody (operatorzy filtrów). Do obowiązków operatorów filtrów należało przepłukiwanie filtrów, żeby woda nie zawierała żelaza. Na stacji w T. woda była cały czas chlorowana. Substancja trująca chlor występowała w stanie gazowym w butlach stalowych i w formie płynnej w beczkach.

Ubezpieczony, jako zastępca kierownika dokonywał kontroli jakości pracy podległych mu pracowników i jej zgodności z normami technologicznymi. W tym zakresie wykonywał dozór prac innych pracowników, ale również wiele prac wykonywał sam.

W okresie od 25 października 1976 r. do 17 października 1978 r. W. G. (1) pełnił zasadniczą służbę wojskową.

Mając na względzie poczynione ustalenia, przy uwzględnieniu treści art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jak również treść § 2 i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnieniowych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, Sąd zważył, że W. G. (1) bezsprzecznie w okresie od 17 września 1984 r. do 31 stycznia 1991 r. stale i w pełnym wymiarze czasu świadczył pracę w warunkach szczególnych. Odwołujący w spornym okresie, jako zastępca Kierownika Wydziału Produkcji dokonywał kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i usług oraz dozoru inżynieryjno-technicznego na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane były prace wymienione w wykazie A, dziale XIV, pod pozycją 24 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Zgodnie z treścią karty obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności obowiązującej ubezpieczonego od dnia przyjęcia go do pracy powierzono mu m.in. sprawowanie nadzoru nad realizacją zadań powierzonych komórce, w tym nadzorowanie remontów planowo-zapobiegawczych urządzeń eksploatacyjnych i studni. W. G. (1) w spornym okresie wykonywał pracę w stacji ujęcia wody w T., sprawując nadzór nad pracownikami, którzy świadczyli pracę w warunkach szczególnych, jako aparatowi uzdatniania wody - wykaz A, dział IX, pozycja 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (oczyszczanie ścieków i filtrów otwartych), a także jako maszyniści pomp wodociągowych - wykaz A, dział XIV, pozycja 9 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (bezpośrednia obsługa stacji sprężarek).

Nadto, do stażu pracy, wykonywanej w warunkach szczególnych, Sąd zaliczył również ubezpieczonemu okres odbywania zasadniczej służby wojskowej od 25 października 1976 r. do 17 października 1978 r. Sąd wyjaśnił, że ubezpieczony przed odbyciem zasadniczej służby wojskowej świadczył pracę w warunkach szczególnych od 9 kwietnia 1976 r. do 25 października 1976 r. w Przedsiębiorstwie (...) w K., co zostało potwierdzone świadectwem wykonywania prac w warunkach szczególnych z dnia 1 kwietnia 2014 r., która to okoliczność pozostawała w analizowanej sprawie poza sporem. Po odbyciu zasadniczej służby wojskowej, w dniu 2 listopada 1978 r. W. G. (1) został zatrudniony w Przedsiębiorstwie (...) w Wodę (...) – W., przy czym w rzeczonem przedsiębiorstwie nie świadczył pracy w warunkach szczególnych. Jak wynika z ugruntowanego poglądu judykatury, żołnierzowi, który przed służbą nie był zatrudniony (w żadnym zakładzie pracy), a po zwolnieniu w ciągu 30 dni przystąpił do wykonywania zatrudnienia, uznanego za zatrudnienie w warunkach szczególnych, wlicza się czas odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie uprawnień określonych w § 5 ust. 1 rozporządzenia z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz. U. Nr 44, poz. 318 ze zm.). A skoro tak, to zdaniem Sądu Okręgowego tym bardziej istnieją podstawy do zaliczenia okresu służby wojskowej do stażu, od którego zależą uprawnienia emerytalne wnioskodawcy w sytuacji, gdy przed powołaniem do służby wojskowej wykonywał on zatrudnienie kwalifikowane, jako zatrudnienie w warunkach szczególnych, a po jej powrocie powrócił do pracy, która takiego charakteru nie miała (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 23 lutego 2015 r., sygn. akt III AUa 1410/14).

Zaliczenie ubezpieczonemu powyższych okresów do stażu pracy w warunkach szczególnych czyniło zasadnym uznanie, że legitymuje się on okresem 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

Analizując kwestię legitymowania się przez ubezpieczonego stażem ogólnym w wymiarze 25 lat, Sąd wskazał z kolei, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy dawał podstawy do ustalenia, iż odwołujący był od dnia 1 września 1970 r. zatrudniony w (...) Przedsiębiorstwie (...). Natomiast od dnia 6 kwietnia 1971 r. wnioskodawca został zatrudniony w (...) Szkole Budowlanej dla Pracujących (...) Przedsiębiorstwa Budowlanego w W. w celu nauki zawodu montera wewnętrznych instalacji sanitarnych w oparciu o przepisy ustawy z dnia 2 lipca 1958 r. o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy (Dz. U. z 1958 r., nr 45, poz. 226). W myśl art. 3 ust. 1 przywołanej ustawy, młodociani czyli osoby, które ukończyły 14 lat, a nie przekroczyły 18 lat życia, mogą być zatrudniani przez zakłady pracy tylko w celu nauki zawodu, przyuczenia do określonej pracy bądź odbycia wstępnego stażu pracy. Sąd podkreślił, że odwołujący wprawdzie nie mógł przedłożyć umowy o praktyczną naukę zawodu zawartej z zakładem pracy, co jednak nie stało na przeszkodzie doliczenia przez Sąd wskazanego okresu zatrudnienia w celu nauki zawodu jako okresu składkowego do ogólnego stażu pracy. Zgodnie bowiem z brzmieniem art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, za okres

składkowy uważa się okres zatrudnienia młodocianych na obszarze Państwa Polskiego na warunkach określonych w przepisach obowiązujących przed dniem 1 stycznia 1975 r. Wobec powyższego, Sąd zaliczył ubezpieczonemu do stażu pracy okres zatrudnienia w ramach praktycznej nauki zawodu, liczony do dnia 24 czerwca 1972 r. tj. do dnia w którym ukończył dwuletnią naukę zawodu, pracując jednocześnie najpierw w (...) Przedsiębiorstwie (...), a następnie w (...) Przedsiębiorstwie Budowlanym w W..

Mając na uwadze poczynione ustalenia Sąd zważył, iż nie było potrzeby uzupełniania ogólnego stażu pracy okresem pracy ubezpieczonego w gospodarstwie rolnym rodziców, aczkolwiek materiał dowodowy pozwalał na stwierdzenie, że od ukończenia 16 roku życia do czasu podjęcia zatrudnienia w celu nauki zawodu w (...) Szkole Budowlanej dla Pracujących (...) w W., z całą pewnością stale i przez przynajmniej 4 godziny codziennie świadczył on pracę w gospodarstwie rodziców.

Z tych względów, Sąd Okręgowy, uznając odwołanie ubezpieczonego za trafne, na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał W. G. (1) prawo do emerytury od dnia 1 grudnia 2014 r., o czym orzekł, jak w punkcie 1 wyroku.

W punkcie 2 wyroku Sąd - zgodnie z treścią art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS - z urzędu orzekł w przedmiocie odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Zdaniem Sądu, biorąc pod uwagę całokształt okoliczności przedmiotowej sprawy nie zaistniały podstawy do stwierdzenia odpowiedzialności organu rentowego, pomimo uwzględnienia odwołania ubezpieczonego. Sąd wziął pod uwagę sformalizowany przebieg postępowania przed organem rentowym, jak również występujące w tym postępowaniu ograniczenia dowodowe. Ponadto do przyznania ubezpieczonemu prawa do dochodzonego świadczenia, konieczne było przeprowadzenie dowodów, którymi nie dysponował organ rentowy.

Apelację od wyroku wywiódł pozwany zaskarżając go w punkcie 1 i zarzucając mu:

1) naruszenie norm prawa materialnego, tj. art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w zw. z § 2 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze polegające na przyjęciu, że ubezpieczony spełnił wymóg 15 lat pracy w warunkach szczególnych, oraz wymóg 25 lat pracy na dzień 31 grudnia 1998 r.

2) naruszenie norm prawa procesowego tj. art. 233 k.p.c. przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, polegającej w szczególności na przyjęciu, że ubezpieczony pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach szczególnych w okresie służby wojskowej od 25 października 1976 r. do 17 października 1978 r.

Powołując się na powyższą podstawę apelacji skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania, względnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Uzasadniając swoje stanowisko pozwany wskazał, że podziela ustalenie Sądu I instancji, zgodnie z którym wnioskodawca w okresie od 17 września 1984 r. do 31 stycznia 1991 r., będąc zatrudnionym w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie (...) w B. na stanowisku zastępcy Kierownika Wydziału Produkcji, pracował stale i w pełnym wymiarze czasu na stanowisku wymienionym w wykazie A dziale XIV pod poz. 24 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze: „kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżyniersko-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie”. Powyższy okres, stanowi 6 lat, 4 m-ce i 14 dni i po zsumowaniu go z okresem pracy w warunkach szczególnych uwzględnionym przez ZUS w decyzji z dnia 29 grudnia 2014 r. tj. 8 lat, 2 m-ce i 14 dni, łącznie wyniósł 14 lat, 6 m-cy i 28 dni.

Jednocześnie skarżący nie podzielił ustalenia Sądu, zgodnie z którym możliwym jest zaliczenie do stażu szczególnego okresu odbywania przez ubezpieczonego zasadniczej służby wojskowej od 25 października 1976 r. do 17 października 1978 r.

Organ rentowy nie zgadza się z powyższym, wskazując na ukształtowane w tym zakresie orzecznictwo zawierające jednolitą wykładnię przepisów (m.in. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2013 r. sygn., akt II UZP 6/13) według, których okres służby wojskowej żołnierza zatrudnionego przed powołaniem do czynnej służby wojskowej w warunkach szczególnych, który po zakończeniu tej służby podjął zatrudnienie w tych samych warunkach, nie jest tylko okresem służby w rozumieniu przepisów ustawy emerytalnej (art. 6 ust.1 pkt 4) ale także jest okresem pracy w szczególnych warunkach określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Mając na uwadze to, że ubezpieczony, wprawdzie wykonywał pracę w szczególnych warunkach przed służbą wojskową, to jednak nie powrócił do tej pracy (do tego samego pracodawcy czy do pracy w warunkach szczególnych) w terminie 30 dni od zwolnienia ze służby wojskowej, co - w ocenie organu rentowego - nie daje podstaw do zaliczenia wskazanego okresu do pracy w szczególnych warunkach. Tym samym, ubezpieczony nie wykazał 15 -tu lat pracy w warunkach szczególnych, a tym samym nieuprawnione jest przyznanie mu prawa do żądanego świadczenia.

W świetle poczynionych ustaleń, zdaniem organu rentowego, wydanie wyroku na podstawie materiału zgromadzonego w sprawie, nastąpiło z uchybieniem zasadzie swobodnej oceny materiału dowodowego zebranego w sprawie, ustanowionej art. 233 § 1 k.p.c. oraz z naruszeniem przepisów prawa materialnego wskazanych na wstępie.

W odpowiedzi na apelację wnioskodawca wniósł o jej oddalenie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego nie zasługuje na uwzględnienie.

Na wstępie wskazać należy, że stosownie do treści art. 378 § 1 k.p.c. sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji, a zatem przedmiotem sporu w niniejszej sprawie na etapie postępowania apelacyjnego była jedynie kwestia zasadności zaliczenia ubezpieczonemu do stażu pracy w warunkach szczególnych okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej, albowiem pozostałe przesłanki przyznania prawa do emerytury w wieku obniżonym zostały przez wnioskodawcę spełnione, do czego szczegółowo odniósł się Sąd I instancji w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia. Sąd odwoławczy oceniając zarówno ustalenia faktyczne, jak i rozważania prawne dokonane przez Sąd Okręgowy za prawidłowe uznał je za własne, co oznacza, iż zbędnym jest ich szczegółowe powtarzanie w uzasadnieniu wyroku Sądu odwoławczego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r., sygn. I PKN 339/98, OSNAPiUS z 1999 r., z. 24, poz. 776).

Analizując powyższe, Sąd meriti wskazuje – na co zwracał już uwagę Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 23 lutego 2015 r. (III AUa 1410/15) – że kwestia zaliczania okresu zasadniczej służby wojskowej do stażu zatrudnienia w szczególnych warunkach, stanowiącego przesłankę przyznania prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym nie jest oczywista, stąd była już przedmiotem wielu orzeczeń Sądu Najwyższego. Sąd ten początkowo stał na stanowisku, że przez „przepisy dotychczasowe” w rozumieniu art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS należy rozumieć przepisy rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, jednak wyłącznie w zakresie określenia wieku emerytalnego, rodzaju prac lub stanowisk oraz warunków, na podstawie których przysługuje prawo do emerytury, przy czym zakres odesłania nie obejmował - zdaniem Sądu Najwyższego - możliwości zaliczania na podstawie kiedykolwiek poprzednio obowiązujących przepisów okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej do okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Pogląd taki został zaprezentowany przez Sąd Najwyższy m. in. w wyroku z dnia 11 marca 2009 r. (II UK 247/08, LEX nr 707422) oraz w wyroku z dnia 8 kwietnia 2009 r. (II UK 331/08, LEX

nr 707887), a wynikał między innymi z ustalenia, iż § 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. w sprawie zaliczania pracowników do kategorii zatrudnienia, który określał warunki zaliczania do okresu zatrudnienia w I kategorii okres służby wojskowej, utracił moc, a zatem w stanie prawnym obowiązującym po dniu 31 grudnia 1967 r. brak było przepisu zezwalającego na zaliczenie okresu zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach, od którego zależy nabycie prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym.

Tak zaprezentowane stanowisko nie zostało zaakceptowane w aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego, który w kolejnych orzeczeniach przedstawiał jednolitą wykładnię przepisów, według której okres służby wojskowej dla żołnierza zatrudnionego przed powołaniem do czynnej służby wojskowej w warunkach szczególnych (I kategorii zatrudnienia), który po zakończeniu tej służby podjął zatrudnienie w tych samych warunkach, jest nie tylko okresem służby w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ale także okresem pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu § 3 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2009 r., II UK 215/09 OSNP 2011 nr 15-16, poz. 219, z dnia 9 marca 2010 r., I UK 333/09, LEX nr 585739, z dnia 24 maja 2012 r., II UK 265/11, LEX nr 1169836, z dnia 17 maja 2012 r., I UK 399/11, LEX nr 1211140). Zaprezentowany pogląd podzielił również powiększony skład Sądu Najwyższego w uchwale z dnia 16 października 2013 r., II UZP 6/13 (dotąd niepublikowanej), w której stwierdził, że: „Czas zasadniczej służby wojskowej odbytej w okresie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 44, poz. 220, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974 r.) zalicza się - na warunkach wynikających z tego przepisu - do okresu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy emerytalnej)”. W uzasadnieniu tego stanowiska, wyrażono m.in. pogląd, że podstawy zaliczenia okresu służby wojskowej do okresu pracy w warunkach szczególnych (szczególnym charakterze), należy poszukiwać nie tylko w przepisach normujących prawo do świadczeń, a więc obecnie w ustawie emerytalnej i rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r., Nr 8, poz. 43 ze zm.), ale w tym zakresie znajdują zastosowanie również przepisy normujące służbę wojskową, tj. ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony RP (Dz. U. Nr 44, poz. 220 ze zm.) oraz przepisy wykonawcze do niej, w tym zwłaszcza rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz. U. Nr 44, poz. 318

ze zm.), które regulowało w sposób szczegółowy uprawnienia żołnierza, który w terminie 30 dni po zwolnieniu ze służby zgłosił powrót do zakładu pracy i w wyniku tego podjął w nim zatrudnienie. W myśl § 5 ust. 1 tego rozporządzenia żołnierzowi wlicza się czas odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął zatrudnienie, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem w tym zakładzie oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Z przepisów tych wynika, że - pod warunkiem w nim wskazanym - okres zasadniczej służby wojskowej jest okresem zatrudnienia na takich samych warunkach, jak przed powołaniem do tej służby. Jeśli było to zatrudnienie wymienione w art. 11 ust. 2 pkt 1-6 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, to również okres służby wojskowej uważany był za takie samo zatrudnienie, a żołnierz był traktowany jak pracownik wykonujący pracę wymienioną w powołanym przepisie.

Przepis art. 108 ust. 2 ustawy o powszechnym obowiązku obrony został nieznacznie zmieniony z dniem 1 stycznia 1975 r. przez art. X pkt 2 lit. c ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Przepisy wprowadzające Kodeks pracy, Dz. U. Nr 24, poz. 142 ze zm.) i zgodnie z jego nowym brzmieniem, czas odbywania zasadniczej lub okresowej służby wojskowej wliczał się pracownikowi do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem, jeżeli po odbyciu tej służby podjął on zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby. Poważniejsza zmiana nastąpiła w brzmieniu przepisów ujętym w tekście jednolitym (Dz. U. z 1979 r. Nr 18, poz. 111). Zmianie uległa numeracja poszczególnych jednostek redakcyjnych ustawy, a także brzmienie niektórych przepisów.

W myśl art. 120 ust. 1, pracownikowi, który w ciągu trzydziestu dni od zwolnienia z zasadniczej lub okresowej służby wojskowej podjął pracę, czas odbywania służby wojskowej wliczał się do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął pracę, w zakresie wszelkich uprawnień wynikających z Kodeksu pracy oraz przepisów szczególnych. Jednocześnie pracownikowi, który podjął pracę lub złożył wniosek o skierowanie do pracy po upływie trzydziestu dni od zwolnienia ze służby wojskowej, czas odbywania służby wliczał się do okresu zatrudnienia tylko w zakresie wymiaru urlopu wypoczynkowego i wysokości odprawy pośmiertnej oraz uprawnień emerytalno-rentowych (art. 120 ust. 3). Pomimo kolejnych, licznych zmian redakcyjnych ustawy o powszechnym obowiązku obrony, w dalszym ciągu obowiązywało zawarte w art. 120 ust. 1 i 3 ustawy „wliczanie” okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie uprawnień emerytalno-rentowych. Zostało ono usunięte dopiero z dniem 21 października 2005 r.

Zgodnie z najnowszym poglądem Sądu Najwyższego zaprezentowanym w wyroku z dnia 5 sierpnia 2014 r. (I UK 442/13, niepubl.), również żołnierzowi, który przed służbą nie był zatrudniony (w żadnym zakładzie pracy), a po zwolnieniu w ciągu 30 dni przystąpił do wykonywania zatrudnienia, uznanego za zatrudnienie w warunkach szczególnych, wlicza się czas odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie uprawnień określonych w § 5 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz. U. z 1968 r., nr 44, poz. 318 ze zm.), „czyli wlicza się czas odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął zatrudnienie, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem w tym zakładzie oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie”.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, analogicznie, jeśli żołnierz przed podjęciem zatrudnienia wykonywał pracę w warunkach szczególnych - co było bezsporne w analizowanej sprawie - zaś po odbyciu zasadniczej służby wojskowej powrócił do pracy, która takiego charakteru już nie miała - jak to miało miejsce w omawianym przypadku - to również brak jest przeszkód, aby okres służby wojskowej został zaliczony do stażu, od którego zależą jego uprawnienia emerytalne.

Z treści art. 106 ust. 1 wskazanej wyżej ustawy o powszechnym obowiązku obrony, jak i z § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin - w brzmieniu obowiązującym w spornym okresie odbywania przez ubezpieczonego zasadniczej służby wojskowej tj. od 25 października 1976 r. do 17 października 1978 r. - wynikał ciężący na zakładzie pracy, który zatrudniał żołnierza w dniu powołania do służby wojskowej, obowiązek niezwłocznego zatrudnienia go na stanowisku poprzednio zajmowanym lub równorzędnym pod względem rodzaju pracy oraz zaszeregowania osobistego, jeżeli w ciągu 30 dni od dnia zwolnienia z tej służby żołnierz zgłosi powrót do zakładu pracy.

Przepis § 3 przedmiotowego rozporządzenia stanowił natomiast, iż w razie uzyskania przez żołnierza podczas służby wojskowej innych lub wyższych niż posiadane uprzednio kwalifikacji zawodowych, stwierdzonych zaświadczeniem powiatowego (miejskiego, dzielnicowego) sztabu wojskowego, zakład pracy, który zatrudniał żołnierza w dniu powołania do służby, jest obowiązany zatrudnić go na stanowisku odpowiadającym uzyskanym kwalifikacjom. W razie braku możliwości zatrudnienia żołnierza stosownie do uzyskanych kwalifikacji, zakład pracy jest obowiązany za zgodą żołnierza zatrudnić go na stanowisku poprzednio zajmowanym lub równorzędnym oraz zwrócić się jednocześnie do jednostki nadrzędnej z wnioskiem o zatrudnienie go w innym podległym jej zakładzie pracy na stanowisku odpowiadającym tym kwalifikacjom. Jednostka nadrzędna jest obowiązana w terminie 14 dni od dnia otrzymania wniosku zaproponować żołnierzowi zatrudnienie na stanowisku odpowiadającym uzyskanym przez niego kwalifikacjom lub zawiadomić go o braku możliwości zatrudnienia stosownie do tych kwalifikacji. Jeżeli żołnierz nie wyrazi zgody na kontynuowanie zatrudnienia na stanowisku poprzednio zajmowanym lub równorzędnym albo zaproponowanym mu przez jednostkę nadrzędną, dotychczasowy stosunek pracy uważa się za rozwiązany na mocy porozumienia stron, z dniem niewyrażenia zgody.

Z kolei art. 108 ust. 1 w/w ustawy stanowił, że czas odbywania zasadniczej lub okresowej służby wojskowej wlicza się pracownikowi do okresu zatrudnienia, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem, jeżeli po odbyciu tej służby podjął on zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem

do służby. W myśl § 3 art. 108 ustawy o powszechnym obowiązku obrony, warunkiem wliczenia służby wojskowej do okresu zatrudnienia jest zachowanie terminów, o których mowa w art. 106 ust. 1 lub w art. 107 ust. 1. Zgodnie z § 5 ust. 1 w/w rozporządzenia Rady Ministrów z 22 listopada 1968 r. żołnierzowi, który podjął zatrudnienie stosownie do zasad określonych § 2-4, wlicza się czas odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął zatrudnienie, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem w tym zakładzie oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Nadto ust. 2 omawianego § 5 rozporządzenia stanowił, iż jeżeli żołnierz po odbyciu służby wojskowej podjął zatrudnienie zgodnie z § 3 ust. 3 w innym zakładzie pracy, do okresu zatrudnienia w zakresie określonym w ust. 1 wlicza się także czas zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym był pracownikiem w dniu powołania do służby wojskowej.

Z powyższych regulacji nie wynika, w ocenie Sądu Apelacyjnego, aby warunkiem zachowania uprawnień w nich przewidzianych było podjęcie pracy na tym samym stanowisku czy też w tym samym zakładzie pracy, co przed powołaniem do służby wojskowej. Obowiązek zatrudnienia żołnierza na stanowisku poprzednio zajmowanym równorzędnym lub zgodnym z nowo uzyskanymi kwalifikacjami dotyczył zakładu pracy, nie zaś żołnierza zgłaszającego powrót do pracy po odbyciu służby wojskowej. Przepisy § 3 ust. 4 i § 5 ust. 2 rozporządzenia z dnia 22 listopada 1968 r. wyraźnie zaś stanowią o możliwości podjęcia przez żołnierza – we wskazanych w nich warunkach – zatrudnienia w innym zakładzie pracy z wliczeniem okresu zatrudnienia w poprzednim zakładzie pracy do okresu zatrudnienia w zakresie m. in. wszelkich uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie.

Jak wynika z ustaleń faktycznych Sądu I instancji, które Sąd odwoławczy w pełni podziela, ubezpieczony w okresie od 9 kwietnia 1976 r. do 25 października 1976 r. zatrudniony był w Przedsiębiorstwie (...) w K., co zostało potwierdzone świadectwem wykonywania pracy w szczególnych warunkach z dnia 1 kwietnia 2014 r.

Zasadniczą służbę wojskową W. G. (1) odbył w okresie od 25 października 1976 r. do 17 października 1978 r., zaś po jej odbyciu, w dniu 2 listopada 1978 r., tj. z zachowaniem 30-dniowego terminu, o którym mowa w art. 106 ustawy o powszechnym obowiązku obrony, został zatrudniony w Przedsiębiorstwie (...) w Wodę (...) – W.. We wskazanym przedsiębiorstwie ubezpieczony nie świadczył pracy w warunkach szczególnych.

Podzielając powołany powyżej pogląd Sądu Najwyższego zaprezentowany w wyroku z dnia 5 sierpnia 2014 r., I UK 442/13, niepubl. – zgodnie z którym również żołnierzowi, który przed służbą nie był zatrudniony (w żadnym zakładzie pracy), a po zwolnieniu w ciągu 30 dni przystąpił do wykonywania zatrudnienia, uznanego za zatrudnienie w warunkach szczególnych, wlicza się czas odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie uprawnień określonych w § 5 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz. U. z 1968 r., nr 44, poz. 318 ze zm.), Sąd Apelacyjny stoi na stanowisku, iż tym bardziej istnieją podstawy do zaliczenia okresu służby wojskowej do stażu, od którego zależą jego uprawnienia emerytalne w sytuacji, gdy przed powołaniem do służby wojskowej ubezpieczony wykonywał zatrudnienie kwalifikowane, jako zatrudnienie w warunkach szczególnych, a po jej powrocie powrócił do pracy, która takiego charakteru nie miała.

Konsekwencją doliczenia okresu odbywania przez wnioskodawcę służby wojskowej do uznanego przez organ rentowy stażu pracy w warunkach szczególnych wynoszącego 14 lat, 6 miesięcy i 14 dni jest uznanie za spełnioną przesłankę przyznania W. G. (2) prawa do wcześniejszej emerytury w postaci legitymowania się okresem 15 lat pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze. Jeśli zatem ubezpieczony udowodnił ponad 15 lat pracy w szczególnych warunkach, a co za tym idzie spełnił wszystkie, konieczne do przyznania wcześniejszej emerytury warunki (wiek 60 lat, 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych), określone w przepisie art. 184 w zw. z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. jedn. Dz. U z 2016 r., poz. 887) oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (Dz. U nr 8, poz. 43), to zasadnym było przyznanie mu prawa do żądanego świadczenia, dlatego też Sąd Apelacyjny dzieląc stanowisko Sądu I instancji i uznając apelację pozwanego za bezzasadną, na mocy art. 385 k.p.c., orzekł, jak w sentencji.

SSA Barbara Mazur SSA Michał Bober SSA Lucyna Ramlo